

будівництві працюють особливі люди-патріоти галузі і своєї держави // Автошляховик України. – 2007. – №2, -С. 24-27.

3. Сизоненко В.В. Розвиток проектної справи в дорожньому господарстві України // Автошляховик України. – 2004. – №1. – С.25-28.
4. Герасимчук В. О. Дорожнє господарство на межі тисячоліть // Автошляховик України. – 2001. – №1. – С. 24-29.
5. Толмачов С.М., Грінченко Р.О. Прогнозування термінів проведення профілактичних робіт – шлях до зниження витрат на ремонт автодоріг // Автошляховик України -2006. – №3,-С. 40-41.

Annotation: *In the article problème of the present-day stage of development of the road eco-nomy of Ukraine are characterized. Questions of introduction of quality management System, aspects of price forming and directions of deepening of international coopération in the branch are considered.*

Key words: *road economy, improvement, intensification, quality management., international coopération.*

УДК 332.012

О.В. Щелкунова, викладач,
ІІ Сокол, викладач Ужгородського національного університету.

ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

Стаття присвячена теоретичним підходам до визначення сутності потенціалу регіону. Досліджені складові елементи системи регіонального потенціалу. Виявлено та формалізовано синергетичний ефект взаємодії елементів на розмір потенціалу регіону.

Ключові слова: *потенціал, регіон, стратегія, розвиток, елементи, синергетичний ефект.*

Забезпечення конкурентоспроможності регіону вимагає дослідження складових ринкової економіки, одним з головних елементів якої є регіональний потенціал. Визначення сутності та змісту регіонального потенціалу має не тільки важливе наукове, а й практичне значення, оскільки уявлення про його зміст визначає підхід до його оцінки, вимірювання, перспективи розвитку, що є необхідною умовою ефективного управління регіоном.

Питання потенціалу знайшли широке висвітлення в працях вітчизняних та закордонних вчених, таких як Немчинов В.С. [3], Струмилін С.Г. [4], Тугай Л.В. [5], Федонін О.С., Реліна Ш, Олексюк О. І. [6].

Але при цьому недостатньої уваги знаходить питання комплексності регіонального потенціалу, яке забезпечує збалансованість реалізації окремих її складових. Крім цього, сучасний економічний розвиток свідчить про необхідність використання нових теоретичних підходів до визначення складових потенціалу регіону. Тому метою роботи є дослідження складових регіонального потенціалу та їх вплив на результат розвитку регіону.

В ході проведеного дослідження було використано системний підхід, а також методи узагальнення та логічного порівняння.

У своєму етимологічному значенні термін потенціал походить від латинського слова "potentia", що означає "приховані можливості", які завдяки праці господарюючого суб'єкта можуть стати реальністю. Економічний тлумачний словник української мови під цим терміном також розуміє "приховані здатності, сили для будь-якої діяльності, що можуть виявитися за певних умов"[2, С.485].

Вітчизняна економічна література трактує термін "потенціал" як можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, які необхідні для виконання будь-чого. Економічна енциклопедія дає трактування потенціалу як ресурсів, які є в наявності в економічного суб'єкта, а також їх оптимальний склад, структуру, вміння раціонально їх використати для досягнення поставленої мети[1, С.13].

Широкого висвітлення питання змісту потенціалу знайшли в працях Федоніна, Реліна, Олексюка, які навели повну класифікацію визначень потенціалу на надали його хронологію. Так, автори наводять точки зору, згідно яких обґрунтування поняття потенціалу виробничих сил розглядається як потенційної можливості країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення. С.Г. Струмилін запропонував поняття "економічний потенціал", під яким трактувалася сукупна виробнича сила праці всіх працездатних членів суспільства [4, С.12-28]. В.С. Немчинов досліджував "потенціал розширеного виробництва", який характеризує ресурсні можливості національної економіки щодо економічного зростання [3, С.207].

Що стосується терміну потенціал в контексті регіональної економіки, то існує точка зору, що

сукупний потенціал регіону складається із певних складових за їх функціями, а саме[5, С.246]:

- потенціал адміністративно-територіальної одиниці податковий: він являє собою загальну суму податків, яку можна мобілізувати за рахунок усіх платників певної території. Він є однією із складових частин фінансового потенціалу території і використовується для характеристики її податкових можливостей. У практиці бюджетного регулювання одиницею виміру податкового потенціалу використовуються податкові збори на одну особу;

- потенціал адміністративно-територіальної одиниці фінансовий: відображає загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх наявних джерел у межах певної адміністративно-територіальної одиниці – області, району, села, селища. Іншими словами це показник, який характеризує фінансові можливості території;

- інноваційний потенціал: виступає як сукупність усіх науково-технічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни, галузі, регіону, підприємства, які необхідні для забезпечення ефективного розвитку економіки;

- фінансовий потенціал: відображає здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання наявних фінансових ресурсів.

Вказані вище складові регіонального потенціалу не розкривають повного його змісту. Дослідження показують, що регіональний потенціал, є комплексним явищем, який крім вказаних, включає наступні складові: трудовий, науково-технічний, маркетинговий, інформаційний потенціали.

Зміст регіонального потенціалу доцільно розглядати з системних позицій, тобто виявляти не тільки його складові, але і вплив від взаємодії складових, при чому при розгляданні регіонального потенціалу необхідно враховувати синергетичний ефект. В даному випадку регіональний потенціал (РП) будо включати як потенціал елементів (ПЕ), так і розмір синергетичного впливу (СВ), формалізація якого здійснена наступним чином:

$$РП = \Sigma ПЕ + СВ \quad (1)$$

Розглядаючи сутність трудового потенціалу слід відмітити, що він складається з компонентів, які повинні характеризувати насамперед раціональність поведінки, наявність знань і навичок, необхідних для виконання певних обов'язків та видів робіт, здатності до генерування нових ідей, уявлень та методів, можливості нормальних соціальних контактів, пропозиції на ринку праці. Іншими словами можна сказати, що трудовий потенціал – це персоніфікована робоча сила, яку можна розглядати в сукупності своїх якісних характеристик. Таке поняття дає можливість не тільки правильно оцінити рівень використання потенційних можливостей як окремо взятого працівника, так і сукупності працівників, що є невід'ємною частиною процесу активізації людського фактора, але й забезпечити якісну та структурну збалансованість у розвитку особистого та уречевленого факторів виробництва.

В свою чергу, науково-технічний потенціал виступає як узагальнююча характеристика можливостей наукового забезпечення всіх підприємств, організації та фізичних осіб в регіоні (науки, техніки, технології, інженерної справи, виробничого досвіду, можливостей та ресурсів, а також науково-технічних кадрів). Всі ці складові спрямовані на підвищення науково-технічного розвитку регіону та його підприємств.

Маркетинговий потенціал по своїй суті відображає здатність регіону створити конкурентоспроможний імідж, створити умови споживання товарів, послуг як для резидентів області, так і для тимчасово присутніх. Маркетинговий потенціал регіону також містить маркетингові потенціали підприємств та організацій, як спрямовані на потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

Що стосується інформаційного потенціалу, то будучи одним з найважливіших аспектів регіонального потенціалу, він відіграє роль найважливішої складової техніко-технологічної та управлінської бази, і можна сказати, що він фактично являється поєднанням організаційно-технічних та інформаційних можливостей, необхідних для забезпечення підготовки й прийняття управлінських рішень. Вони своєю чергою впливають на характер та специфіку виробництва за допомогою таких операцій як збирання, зберігання, нагромадження, обробка та поширення інформаційних ресурсів. В сучасних умовах розвинуті країни світу вже перейшли на новий постіндустріальний (інформаційний) рівень суспільного прогресу, тому процес ефективного господарювання підприємств України та раціонального використання їхнього потенціалу неможливий без адекватного сучасним вимогам інформаційного забезпечення.

Регіональний потенціал є комплексним явищем, який представляє собою сукупність окремих його елементів, взаємодія яких створює синергетичний ефект. Серед складових елементів головними, що визначають стратегічний розвиток регіону, запропоновано потенціал адміністративно-територіальної одиниці податковий, потенціал адміністративно-територіальної одиниці фінансовий, інноваційний потенціал, фінансовий потенціал, трудовий потенціал, науково-технічний потенціал, маркетинговий потенціал, інформаційний потенціал.

В подальшому дослідження заплановано обґрунтувати математичну модель взаємодії елементів регіонального стратегічного потенціалу з метою вдосконалення його оцінки.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія
2. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський)/ Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко. -Тернопіль: Астон, 2003. -672с.
- 3-Немчинов В С. Экономико-математические методы и модели// Избр. Произв.: В 6т.-М., 1967.-Т. 3.-С.207.
4. Струмилин С.Г. К вопросу об изменении народного благосостояния// Вопросы статистики. -1954, №5, с.12-28
5. Тугай Л.В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка// Регіональна економіка. -2007, № С.245-249
6. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексик О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка.-К.: КНЕУ, 2006. -315с.

Annotation. The article is devoted to theoretical approaches to the definition of the essence of regional potential. The elements of regional potential system are investigated. The synergetic effect of elements on the size of regional potential is researched and formalized.

Key words: potential, region, strategy, elements, development, synergetic effect.

УДК 339.13:330.8

А.В. Сиваченко, аспірант Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м.Київ.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглядаються теоретичні основи визначення суті конкурентного середовища та обґрунтовано необхідність його дослідження.

Ключові слова: конкуренція, конкурентне середовище, конкурентні переваги, монопольний сектор, конкурентний сектор.

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в економіці України з початку 90-х років, спрямовані на формування якісно нової моделі господарювання, основу якої складають ринкові відносини. Досить важливою умовою ефективного становлення і функціонування ринкової економічної системи є наявність конкурентного середовища. Саме це створює підвалини для дослідження вітчизняною економічною наукою такого фундаментального процесу як формування конкурентного середовища.

Необхідно відзначити, що, на жаль, у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі питанням формування конкурентного середовища приділяється недостатньо уваги. Основоположниками по різних аспектах теорії конкурентного середовища в світовій економічній науці вважаються роботи Дж.Робінсон, Е.Чемберліна, В.Ойкена, Ф.Хайєка, Й.Шумпетера, М.Портера тощо. Серед науковців ближнього зарубіжжя, які займалися теоретичними та практичними питаннями формування та розвитку конкурентного середовища, варто виділити дослідження Г.Азовєва, Р. Фатхутдінова, О.Палкіної, Н.Усік, А.Юданова.

Безпосередньо дослідження з питань становлення і регулювання конкурентного середовища в українській економічній науці почали з'являтися лише в кінці 90-х років. Певні аспекти проблематики розвитку конкурентного середовища вітчизняними вченими висвітлені в працях В.Базилевича, З.Борисенко, О.Костусєва, С.Крук, І.Лозової, Н.Насікан, В.Семоненко, Т.Сивої, Т.Щєрбакової та ін.

Разом з тим, окремі аспекти формування конкурентного середовища залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження. Виникає потреба в системному та комплексному аналізі цієї багатопланової проблеми.

У даній роботі здійснено спробу провести огляд підходів щодо визначення економічної категорії "конкурентне середовище" та визначити його сутність, використовуючи методи аналізу та синтезу, наукової абстракції, структурно-функціонального методу.

Перші цілісні теоретичні положення про рушійні сили конкурентної боротьби з'явилися тільки в середині XVIII століття. Теорія конкуренції на той момент не оперувала поняттям "конкурентне середовище", а "конкуренцію" розглядала як невідворотний економічний процес, який пронизує всі ланки економіки. До середини XX століття сформувалися чотири класичні моделі конкуренції: досконала (чиста) конкуренція, монополістична та олігополістична конкуренції, чиста монополія. Саме у цей період економічна теорія збагачується поняттям "конкурентне середовище".